

Ștefan-Lucian Toma,
Tradiție și actualitate la pr. Dumitru Stăniloae,
 Editura Agnos, Sibiu, 2008

Pr. prof. dr. FLORIN BENGHEAN

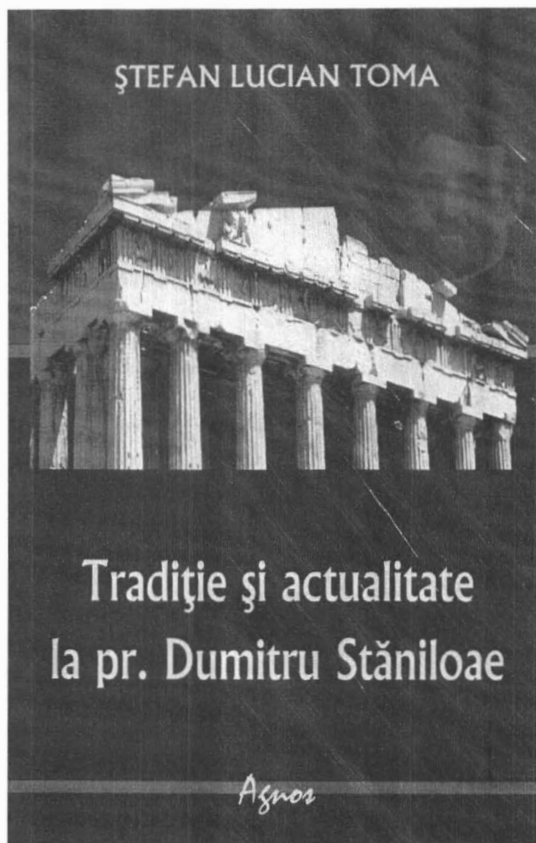
Avem în fața noastră o carte deosebit de importantă. O lucrare de înaltă ținută științifică, o lucrare profundă de teologie a părintelui doctor Ștefan-Lucian Toma de la Sibiu. Lucrarea Domniei Sale reprezintă un studiu extrem de important despre marele teolog român, părintele profesor Dumitru Stăniloae.

Într-un răstimp de peste șase decenii, Părintele Profesor Stăniloae este autorul unei opere publicistice-fluviu: cărți, traduceri, monografii, studii și articole, recenzii și note critice, în toate periodicile bisericești din țară, și în multe reviste de peste hotare, în care abordează toate subiectele cheie ale învățaturii ortodoxe în confruntarea ei cu teologiile occidentale și în același timp în deschidere ecumenică, pe drumul unității creștine ecleziale.

Prin toate acestea, Părintele Profesor Stăniloae este și autorul unei gândiri teologice personale, de mare adâncime și finețe în același timp, articulată în învățătura și lucrarea Bisericii Ortodoxe, susținând, pe plan extern, dialogul teologic ecumenic bilateral și multilateral în care este angajată Biserica noastră, de la intrarea ei ca membră în Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Contribuția remarcabilă a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae își așteaptă cercetătorii care s-o prezinte și să o evalueze în studii sistematice și de profundă analiză teologică, îndeosebi dintre teologii care au ceva comun cu însăși viziunea teologică a Părintelui Stăniloae. Filosofii teiști, de asemenea, vor beneficia de aprofundările inedite date de Părintele Stăniloae persoanei umane plecând de la adevărul că Dumnezeu este Unul și în același timp Trei.

Născut la 16 noiembrie 1903, în satul Vlădeni, județul Brașov, din părinți țărani săraci, buni creștini, după școala primară în satul natal, tânărul Dimitrie Stăniloae urmează liceul confesional „Andrei Șaguna” din Brașov. A studiat teologia la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde și-a luat licența în

anul 1927, cu teza: *Botezul copiilor*, după ce făcuse un an de studii la Facultatea de Litere a Universității din București. După un an de studii la Facultatea de Teologie din Atena a luat doctoratul în Teologie la Cernăuți, cu teza pregătită la Atena: *Viața și activitatea Patriarhului Dositei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Românești*, publicată în anul 1929 în revista „Candela” a Facultății de Teologie din Cernăuți și apoi în extras, în același an.

Marele teolog al vremii și patriot, Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care îl întretinuse ca bursier la Cernăuți și Atena, îl trimite la studii de specialitate în Istoria bisericească universală, peste hotare, la Munchen, Berlin, Paris, Belgrad, cu intenția de a-l folosi în învățământul teologic universitar și în ierarhia Bisericii. Revenit în țară, în 1929, este numit

– la vârsta de 26 de ani - profesor la Academia Teologică din Sibiu, predând, pe rând sau concomitent, Dogmatica, Istoria bisericească universală și Pastorală, iar din 1936 a preluat definitiv și exclusiv catedra de Teologie Dogmatică la această Academie până în 1946, fiind în același timp și rector al acesteia (1936-1946) și redactor al „Telegrafului Român” (1930-1945). La începutul anului 1947, s-a transferat, prin chemare, la Facultatea de Teologie din București, unde a funcționat în anii 1947 și 1948 ca profesor de Ascetică și Apologetică, iar din ianuarie 1949, ca profesor la catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică pentru cursurile de doctorat, și mai apoi, pentru cursurile de licență și doctorat (1970) până la ieșirea la pensie, în octombrie 1973. Iar din octombrie 1973, a funcționat ca profesor consultant la cursurile de doctorat, conducând numeroase teze de doctorat în Teologia Dogmatică și Simbolică și fiind membru și președinte în comisii de doctorat.

Bogata activitate teologică a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, pusă în slujba Bisericii Ortodoxe, în genere, și a celei românești, în special, dar și a unității creștine, a fost unanim apreciată nu numai în țară, ci și în afara hotarelor ei. Dovadă sunt numeroasele titluri onorifice și distincții care i s-au acordat. În 1990 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1992 membru activ. Tot în 1992, Universitatea din București i-a conferit titlul de *“doctor honoris causa”*. Din decembrie 1989, numărul volumelor publicate a sporit în chip vertiginos.

Iată cum îl caracterizează unul dintre „uce-nicii” săi, părintele Ioanichie Bălan: *“Înconjurat de cărți și manuscrise, așezat la aceeași modestă masă de lucru, sub icoana Prea Sfintei Treimi și a Maicii Domnului, căroră le-a închinat viața și munca, Părintele profesor scrie mereu. Scrie din iubire pentru Dumnezeu, scrie din râvnă pentru Biserică, din respect pentru Ortodoxie, din recunoștință pentru țara în care s-a născut și s-a format, și dintr-o datorie de conștiință pentru credincioși, pentru toți oamenii de pretutindeni, dornici de o călăuză spre Hristos și lipsiți de cuvânt și de hrană duhovnicească. Camera sa de lucru este mai degrabă o chilie călugărească, simplă, tăcută, plină de cărți; iar Părintele Dumitru, ca un sihastru neobosit și luminat de har, caută să-și facă datoria de preot al lui Hristos, de teolog și părinte duhovnicesc, până în ultimul ceas”*.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae va

avea un loc de cinste în panteonul marilor teologi ai neamului nostru. Și dacă în istoria Bisericii noastre românești se vorbește despre o “epocă” a lui Antim Ivireanul, a lui Veniamin Costachi ori a lui Andrei Șaguna, va trebui să se vorbească și de o “epocă Dumitru Stăniloae” în teologia românească. Opera și întreaga gândire teologică a Părintelui Profesor Dr. Academician Dumitru Stăniloae sunt o împlinire de excepție a teologiei românești, cu valențe multiple și foarte semnificative pe plan panortodox și ecumenic în general. Suflul nou patristic și ecumenic adus teologiei românești, precum și reflexiunea teologică doctrinară de substanță și de mare elevație duhovnicească, dau majorității operelor Părintelui Academician Profesor D. Stăniloae caracterul de lucrări de referință, încă pentru multe generații de teologi de azi înainte.

În deschiderea acestei lucrări emblematice a părintelui doctor Ștefan Lucian Toma, găsim câteva considerații ale celui mai Înalt Prelat al Ortodoxiei mondiale, **Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului, Noua Romă și Patriarh Ecumenic**. Iată cum se adresează Înaltul Prelat autorului acestei cărți: *“Distinsului Dr. Ștefan Toma, fiu iubit în Domnul al Smereniei noastre, har și milă de la Atotbunul nostru Domn Iisus Hristos. ... Având certitudinea că această publicare va aduce un mare folos duhovnicesc evlaviosului și credinciosului popor român, exprimăm bucuria Smereniei noastre și vă dăruim cu căldură binecuvântare pentru traducerea și publicarea în română a scrisorii noastre patriarhale publicată în ediția din limba greacă. Vă felicităm pentru preocuparea voastră iubită de Dumnezeu față de povățuirea duhovnicească a poporului evlavios din România, vă dorim ca această inițiativă de publicare asumată să aducă roadă multă, astfel încât cei mai mulți frați români ai noștri să cunoască viața și opera fericitului părinte și învățător, și ne rugăm totodată pentru bogata luminare a Duhului Sfânt în ceea ce privește continuarea activității voastre constructive”*.

În *Cuvânt înainte*, autorul acestor cărți ne spune că scopul acestei cărți este acela de a prezenta direcțiile principale în ceea ce privește înțelegerea gândirii teologice a pr. Dumitru Stăniloae, precum acestea ni se prezintă în studiile teologilor ortodocși și neortodocși contemporani. Susținută ca teză de doctorat la catedra de Teologie Dogmatică a

Facultății de Teologie a Universității Aristotel din Tesalonic, cu titlul: *Receptarea gândirii teologice a pr. Dumitru Stăniloae în teologia contemporană*, sub îndrumarea prof. dr. Dimitrios Tselenghidis, la data de 17 septembrie 2006, prezenta lucrare a fost publicată în limba greacă în martie 2007, cu titlul: *Tradiția patristică în opera pr. Dumitru Stăniloae și lumea contemporană* (Editura Pournaras, Tesalonic, 350 p.). Ediția în limba română vede lumina tiparului în anul 2008, un an comemorativ am putea spune, în care s-au împlinit 15 ani de la mutarea la cele veșnice a pr. Dumitru Stăniloae.

Lucrarea părintelui dr. Toma este structurată pe șase capitole foarte importante. Bibliografia folosită de autor la elaborarea acestei lucrări este impresionantă: o sumedenie de izvoare extrem de importante precum și o mulțime de lucrări teologice atât în limba română cât mai ales în limbi străine: greacă, engleză, franceză, germană, italiană etc.

În primul capitol, părintele dr. Ștefan Lucian Toma a prezentat felul în care pr. Stăniloae înțelegea actualitatea mesajului Părinților, ca și evidențierea caracterului dinamic al Tradiției și dimensiunea neopatristică a gândirii sale teologice. A continuat, analizând câteva elemente ale lucrării de mărturisire a credinței de către pr. Stăniloae, pe perioada regimului comunist: sublinierea măreției tainei persoanei umane, „*materialismul mistic*”, dimensiunea ontologică a hristologiei și a soterologiei și antropologia hristologică. S-a referit la contribuția pr. Stăniloae la teologia secolului al XX-lea, accentuând înțelegerea dimensiunii harismatice și duhovnicești a teologiei sale, ca și a Dogmaticii sale, drept cea mai potrivită exprimare a caracterului neopatristic al gândirii sale teologice.

În cel de-al doilea capitol, care se referă la cosmologie, autorul a analizat tema lumii ca dar și lucrare a iubirii lui Dumnezeu, ca și caracterul revelator, logic, teologic și duhovnicesc al cosmologiei în gândirea teologică a pr. Stăniloae. S-a referit, de asemenea, la tema înțelegerii omului ca microcosmos și macrocosmos și la teologia rațiunilor lumii.

În capitolul al treilea, care se referă la teologia persoanei, a prezentat persoana umană potrivit gândirii teologice a pr. Stăniloae, ca cea mai mare taină a lumii create, analizând câteva dintre caracteristicile acesteia: centralitatea ei în creație, structura ei dialogică și vocația ei spre comunune. A prezentat persoana umană drept subiect al

revelației lui Dumnezeu, aspectul veșnic al existenței sale și iubirea, ca supremă manifestare a persoanei. A vorbit și despre conștiința de sine, libertatea, valoarea unică și responsabilitatea omului față de sine și față de ceilalți. A ajuns, în cele din urmă, la înțelegerea persoanei umane ca o realitate paradoxală, o ființă creată, care însă se îndumnezeiește.

În capitolul al patrulea, care se referă la învățătura despre îndumnezeirea omului, părintele a prezentat îndumnezeirea ca și împlinire a ființei umane în Dumnezeu, ca și scop al întregii spiritualități ortodoxe. A prezentat, de asemenea și diferite aspecte ale înțelegerii teologiei mistice și ascetice ortodoxe. Dintre caracteristicile teologiei ascetice ortodoxe a amintit caracterul pozitiv, moral, gnoseologic și hristologic al acesteia. Dintre elementele înțelegerii teologiei mistice ortodoxe s-a referit la distincția dintre om și Dumnezeu, la respingerea ideii dizolvării persoanei umane în dumnezeire, la dimensiunea comunitară a existenței, la comuniunea cu aproapele, la perceperea Sfintei Treimi drept fundament al înțelegerii întregii spiritualități creștine, la caracterul hristologic, pnevmatologic și eclesiologic al misticii ortodoxe. A prezentat și etapele progresului duhovnicesc al omului spre îndumnezeire: curățirea, iluminarea și îndumnezeirea.

În al cincilea capitol, care este dedicat învățăturii despre Sfânta Treime, autorul a prezentat Sfânta Treime drept „*Taină a comuniunii perfecte a persoanelor distincte*”. S-a referit, de asemenea, și la cele două direcții fundamentale ale înțelegerii triadologiei de către pr. Stăniloae, după cum acestea sunt discutate astăzi, importanța relațiilor intratrinitare pentru relațiile interpersonale ale oamenilor, adică înțelegerea Sfintei Treimi ca exemplu suprem pentru relațiile interpersonale dintre oameni și poziția pe care pr. Stăniloae a luat-o față de problema lui *Filioque*. S-a referit și la centralitatea dogmei trinitare în teologia ortodoxă și la contemplația Sfintei Treimi ca scop al întregii teologii ortodoxe. A prezentat Taina Sfintei Treimi drept taină a iubirii absolute și cunoașterea Sfintei Treimi ca experiență duhovnicească prin dobândirea sfințeniei.

În capitolul al șaselea, autorul s-a referit la învățătura despre Biserică drept „*lucrare de mântuire a lui Hristos în desfășurare*” și la eclesiologie, ca temă principală a teologiei ortodoxe, în secolul trecut. A analizat aspectul dinamic, comunitar, triadologic, hristologic,

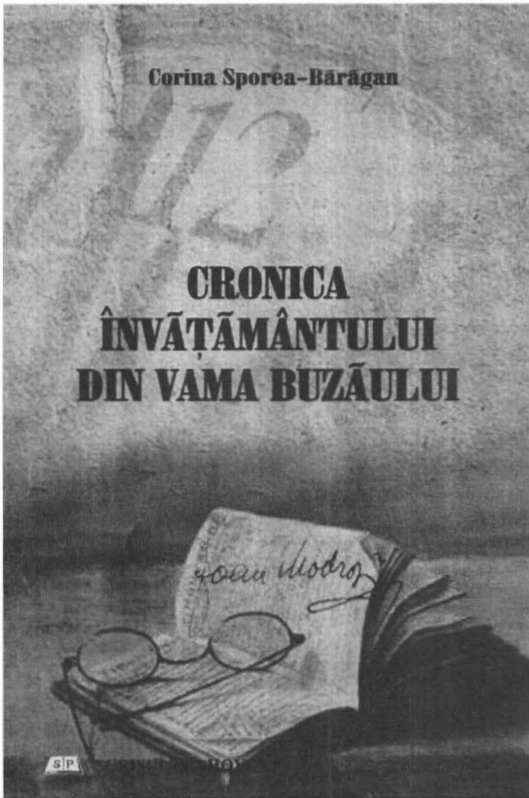
pnevmatologic, cosmologic, eshatologic, tainic și teandric al înțelegerii Bisericii. A prezentat, de asemenea, conceptul de „*sobornicitate deschisă*” al pr. Stăniloae și critica sa față de „*eclesiologia euharistică*” a lui Afanasiev, ca și o scurtă comparație cu abordarea eclesio-logică a mitropolitului Ioannis Zizioulas. A subliniat de asemenea și modul de înțelegere al unității Bisericii de către pr. Stăniloae, rolul dialogului ecumenic și poziția pe care

acesta a luat-o față de problema inter-comuniunii.

În concluzie, afirmăm că lucrarea părintelui doctor Ștefan Lucian Toma este una de referință, o lucrare de marcă despre o mare personalitate a teologiei românești. Părintele Dumitru Stăniloae rămâne una dintre cele mai proeminente figuri ale teologiei românești și în același timp unul dintre cei mai mari teologi ai întregii ortodoxii de pretutindeni.

Corina Sporea-Bărăgan,
Cronica învățământului din Vama Buzăului,
 Editura Scrisul Prahovean, 2012

Prof. Vasile STANCU

În cadrul „Zilelor Andrei Șaguna” din acest an, prilejuate de împlinirea a două decenii de activitate a Ligii Cultural-Creștine „Andrei Șaguna”, și dedicate Sfântului mare ierarh Andrei Șaguna, un loc distinct l-a deținut desfășurarea lucrărilor celei de-a IV-a ediții a Colocviului Național al Grupului de cercetare

„Ioan I. Russu” pentru studierea sud-estului Transilvaniei. Au fost prezentate rapoarte și informații, proiecte și teme de cercetare privind românitatea din sud-estul Transilvaniei și problemele identitare a altor regiuni istorice ale țării sau ale Europei, s-au înmănat cele cinci premii anuale „I.I.Russu” unor cercetători meritori din țară și zonă, s-a realizat momentul „in memoriam” pentru ilustrul dispărut, fostul prieten și părinte spiritual al multor români de pe aceste meleaguri, pr. prof. univ. dr. Ilie Moldovan. În finalul Colocviului, au fost lansate și prezentate, de către autorii lor, cele mai recente apariții editoriale din acest an, în domeniile cercetării istorice și culturii. Că este vorba de „Bucuria lecturii” (prof. Doina Dobrea) sau „Cronica învățământului din Vama Buzăului” (prof. Corina Sporea-Bărăgan), de „Pledoarie în apărarea pădurii” (dr. ing. Ilie Mușat) sau „Ioan Ranca la 80 de ani” (Ioan Lăcătușu, Liviu Boar), toate îmi sunt la fel de dragi, atât prin tematica lor, cât și prin cunoașterea pregătirii științifice și a trudei depuse de autorii lor, în domeniul cercetării și a tipăririi acestora.

Voi prezenta, dintre aceste „bijuterii ale cunoașterii”, cartea care-mi amintește de primii mei pași în nobila muncă de profesor pe meleagurile „buzaielor”: „Cronica învățământului din Vama Buzăului” scrisă cu pasiune, dăruire și iubire față de locurile natale și a oamenilor lor, de profesoara de